

Meditatie nr. 4

'Opstanding en ontbijtgesprek'

Johannes 21:15-25

Timothy Radcliffe OP, 1 oktober 2024

Voor het eerst sinds zijn verloochening, spreken Jezus en Simon Petrus nu eindelijk met elkaar. Het is niet duidelijk of het de vis was die gegrild werd of Petrus! Jezus vraagt Petrus: 'Heb je mij lief?' Met geen woord wordt gerept over zijn verloochening. Het gaat nu om vandaag. Łukasz Popko OP schreef: 'Merk op dat Jezus niet naar het verleden vroeg. Hij vroeg niet om een verklaring of excuus. En ook vroeg hij niet naar de toekomst: Zul je van mij houden? Hij vroeg niet om een belofte: Beloof dat je van mij zult houden. Hij vroeg naar het heden! Zo vaak vermijden we de vraag naar liefde en het bijbehorende antwoord omdat we vastzitten in de mislukkingen van het verleden of in de fantasieën van de toekomst.[1]'

Het Goddelijk Officie begint elke dag met Gods smeekbede aan ons: 'Oh, dat u vandaag naar mijn stem zou luisteren.' Vandaag is de enige dag die bestaat, Gods heden is het heden. Vandaag, tijdens deze synode, moeten we luisteren naar de Heer en naar elkaar. We kunnen niet uitstellen. Als we zo handelen, zal deze dag een nieuw begin zijn. Kort voordat hij stierf, verraste kardinaal Martini zijn vriend Damiano Modena toen hij plotseling zei: 'Il cristianesimo è solo all'inizio.' 'Het christendom staat nog maar aan het begin'.

Waarom stellen we uit? Scepticisme en inertie houden ons tegen. Mijn Ierse broeders grappen dat de Ierse taal 32 woorden heeft voor morgen, maar geen daarvan heeft dezelfde betekenis van urgentie als 'mañana!' Toen Petrus de Heer op het strand zag, aarzelde hij niet om in het water te springen en naar het land te zwemmen. *Carpe Diem*.

Het gesprek bij het ontbijt is misschien wel het meest subtiele en delicate in de Bijbel. De schande van Petrus' ontkenning bij een ander houtskoolvuur hangt in de lucht, maar er wordt niets expliciet gezegd. Met zachtheid en misschien zelfs een glimlach opent Jezus de ruimte voor Petrus om drie keer zijn drievoudige ontkenning ongedaan te maken. Wrijven we mensen de dwaasheid van wat ze hebben gezegd of gedaan onder de neus? Of openen we zachtjes een ruimte voor hen om verder te gaan?

'Heb je mij meer lief dan deze anderen?' In Mattheüs en Marcus, die Johannes ongetwijfeld kende, had Petrus precies dat beweerd op zijn nacht van schaamte. 'Ook al verlaten alle anderen, ik niet.' (Marcus 14.20). Ik hou het meest van jou! En nu doet hij het opnieuw! Er is veel discussie over de betekenissen van verschillende woorden voor liefde hier, *agape* en *philia*. Ik ben ervan overtuigd dat Petrus beweert dat hij niet alleen van Jezus houdt, maar dat hij van hem houdt met de beste van alle liefdes, *philia*, vriendschap. 'Niemand heeft grotere liefde dan deze, dat hij zijn leven geeft voor zijn vrienden.' Dit is precies wat hij niet had gedaan. Anthony Giambrone OP, van de Ecole Biblique, vertaalt zijn drie antwoorden op deze manier[2]:

'Ja, Heer, ik hou meer van u dan zij en meer dan ik houd van de anderen. U bent mij meer waard; u bent mijn vriend.'

Dan '*Phileo*: ik zei het en ik meen het. U bent mijn vriend.'

Ten slotte: 'U weet alles, u merkt dat ik liefheb met de volle liefde van vriendschap.'

Let op de zachte ironie: Peters zegt: 'U kent mij.' Op die droevige nacht had hij ontkend dat hij Jezus kende, maar Jezus kent hem. Volgens de vroege legende zou hij opnieuw falen tijdens de vervolging onder keizer Nero. Op de vlucht uit Rome ontmoette hij Christus die naar de stad ging. Hij vraagt zijn Heer waar gaat U heen? *Quo Vadis?* 'Om opnieuw te sterven'. Ten slotte toont Peter

die allergrootste liefde die hij twee keer had beleden en ontkend. Uiteindelijk, aan het einde van zijn leven, is hij trouw aan zijn gelofte van liefde. Dit geeft ons allen moed als we falen.

Nu is hier een les van het allergrootste belang voor deze synode. Jezus vertrouwde Petrus en vertrouwde de kudde aan hem toe, hoewel hij tot nu toe onbetrouwbaar was geweest. De Kerk is gegrondvest op de rots van Gods onverdiende vertrouwen in Simon Petrus. Durven we elkaar te vertrouwen, ondanks enkele mislukkingen? Deze synode hangt ervan af.

Slechts één voorbeeld: het is geen geheim dat *Fiducia Supplicans* onrust en woede opriep bij veel bisschoppen over de hele wereld. Sommige leden van deze synode voelden zich verraden. Maar de kerk zal alleen een betrouwbare gemeenschap worden als we het risico nemen, net als de Heer, om elkaar te vertrouwen, ook al zijn we gekwetst. De Heer vertrouwt zichzelf keer op keer toe aan onze handen, bij elke eucharistie, ook al verraden we hem keer op keer. De crisis van seksueel misbruik heeft ons pijnlijk geleerd dat dit geen onverantwoord vertrouwen kan zijn dat anderen in gevaar brengt, vooral minderjarigen. Maar een vertrouwen dat ons *eigen* risico om gekwetst te worden omarmt.

Er is een wereldwijde vertrouwenscrisis. Politici van alle partijen zeggen dat de politici van de *andere* partijen niet te vertrouwen zijn en dus vertrouwt natuurlijk niemand politici meer. Overal ter wereld verliezen jongeren hun vertrouwen in de democratie. Nepnieuws en de manipulatie van de media betekenen dat we er niet op kunnen vertrouwen dat de waarheid wordt verteld. We eisen steeds meer verantwoording, meer tests en rapporten, maar ze kunnen nooit ons vermoeden wegnemen dat iemand ergens mee wekomt. Een vertrouwenscrisis moedigt mensen aan om zich onbetrouwbaar te gedragen, aangezien iedereen dat ongetwijfeld doet. Clemens van Alexandrië schreef in de derde eeuw dat we 'het prachtige risico moeten nemen om over te gaan naar Gods kamp.[3]' Dat is het kamp van degenen die vertrouwen op de Heer en elkaar, zelfs als het dwaas lijkt. We kunnen niet zeggen 'Ik ga niet het risico lopen om opnieuw gekwetst te worden.'

Een boer snelde naar Sint Franciscus van Assisi en vroeg hem of hij Franciscus was. De boer zei toen: 'Ik zeg je, wees niet anders dan je lijkt, want veel mensen stellen hun vertrouwen in jou.' Deze woorden maken me bang. Als ze het maar wisten! Miljoenen vertrouwen ons niet meer en met goede reden. We moeten weer vertrouwen zien te winnen, allereerst vertrouwen in elkaar in deze vergadering.

Toen ik tot Magister van de Dominicanen werd gekozen, vroeg ik mijn voorganger, een geweldige leraar, om zijn advies. Hij zei: 'Allereerst, als je naar afgelegen plekken reist, zorg dan dat je altijd wat toiletpapier in je achterzak hebt. (Heel verstandig!) Ten tweede, vertrouw de broeders. De Orde heeft besloten om je te vertrouwen. Jij moet de broeders vertrouwen. Provinciale Oversten nemen soms beslissingen die je in verwarring brengen en waar je het niet mee eens bent. Behalve in uitzonderlijke omstandigheden, vertrouw ze'. St Dominicus vertrouwde de novicen en stuurde ze eropuit om te preken, ook al waren de Cisterciënzers er zeker van dat ze allemaal zouden weglopen. Vertrouwen bindt Petrus' net samen.

Een van onze Provinciaals was een fijne broeder, maar hij worstelde met alcoholisme. Tot mijn verbazing werd hij herkozen. Ik was er trots op dat het provinciale kapittel het risico nam en ik bevestigde de verkiezing. Hoewel ik eraan herinnerd word dat de Amerikaanse Dominicaan een probleem had met drank, en dus ging hij naar zijn dokter. De dokter zei: 'Pater, het allerbeste wat u kunt doen, is helemaal stoppen met drinken.' De broeder antwoordde: 'Dokter, ik ben het allerbeste niet waard. Wat is het op één na beste?'

Uiteindelijk is alles gebaseerd op vertrouwen in God die zich aan ons toevertrouwt. Wij vertrouwen erop dat deze synode met de genade van God vrucht zal dragen, ook al kunnen we niet voorzien wat dit zal zijn en is het misschien niet wat we willen.

Een gedicht van Teilhard de Chardin:

Vertrouw bovenal op het langzame werk van God.

Wij zijn van nature ongeduldig en willen alles zonder vertraging tot een goed einde brengen.

De tussenliggende fasen zouden wij liefst willen overslaan.

Wij zijn ongeduldig om op weg te zijn naar iets onbekends, iets nieuws.

En toch is het de wet van alle vooruitgang

dat deze wordt gemaakt door het doorlopen van enkele stadia van instabiliteit —

en dat het heel lang kan duren[4].

Nog een jezuïet (ik ben in een gulle bui!), Gregory Boyle: 'Onze God is een God die wacht. Wie zijn wij om dat niet te doen? Het vergt tijd voor de grote ommekeer. Wacht erop.[5]'

Jezus geeft Petrus de opdracht om zijn schapen te hoeden. *Mijn* schapen, zegt Jezus, niet de jouwe. Petrus moet de goede herder zijn die de schapen uit de nauwe grenzen van de schaapskooi leidt om te grazen in de brede weiden van de wereld, waar wolven op de loer liggen. Hij kent zijn kudde bij naam en zij zullen op zijn stem vertrouwen. Allen die gedoopt zijn in het koningschap van Christus, zijn allemaal geroepen om herders te zijn: herders voor de kleine kuddes van onze families, voor de leerlingen van onze scholen, voor onze burens. Ouders, leraren, lekenleiders zijn allemaal geroepen om herders te zijn die hun schapen bij naam kennen en hun vertrouwen winnen. We hebben allemaal de buitengewone verantwoordelijkheid om voor de schapen van de Heer te zorgen.

Maar Jezus geeft Petrus een specifieke rol in de gemeenschap als zijn goede herder. Dit is een rol die met name van onze gewijde herders is, om de schapen uit een nauwe, introverte kerkelijke schaapskooi te leiden naar de wijd open ruimtes van de wereld. Van de sacristie naar het openbare plein. Toch blijken het vaak de geestelijken te zijn die het meest wantrouwend staan tegenover het synodale pad en er weerstand tegen bieden. Welke autoriteit hebben Petrus en zijn opvolgers om dit te doen?

Sara Paris van de Universiteit van Edinburgh schreef: 'de autoriteit van Petrus is de autoriteit van een berouwvolle zondaar.[6]' Hij kan de kudde leiden naar de weide van Gods genade omdat hij die zelf zo duidelijk nodig heeft. Paus Franciscus zei in een interview in 2015: "Ik ben een zondaar ... Ik ben daar zeker van. Ik ben een zondaar naar wie de Heer met barmhartigheid heeft gekeken. Ik ben, zoals ik tegen gevangenen in Bolivia zei, een man die vergiffenis heeft ontvangen.[7]' (vgl. Lucas 5.8) Dit is het vreugdevol gezag van de herders. Wij zijn mensen aan wie vergiffenis is geschonken. We kunnen het zware masker van superioriteit laten vallen, de last van het doen alsof we vreselijk heilig zijn. De priester brengt ons allemaal bijeen aan het begin van de eucharistie, wanneer wij ons voor de geest brengen 'onze zonden', niet die van jou! Dit is onze eenheid, genadige vergeving. Wanneer iemand vraagt om gekleed te worden in de meeste religieuze ordes, wordt gevraagd: 'Wat zoek je?' Waarop het antwoord is: 'Gods genade en die van jullie.'

De vreugde van de berouwvolle zondaar is om in het aanbreekende licht van Gods liefdevolle oordeel te stappen en zichzelf volkomen geliefd te ontdekken. Kardinaal Basil Hume zei dat "'oordeel is in het oor van een barmhartige en meelevende God het verhaal van mijn leven te fluisteren dat ik nooit heb kunnen vertellen[8]".... Velen van ons hebben een verhaal, of in ieder geval een deel ervan, waarover we nooit met iemand hebben kunnen praten. Angst om verkeerd begrepen te worden, onvermogen om onszelf te begrijpen, onwetendheid over de donkere kant

van ons verborgen leven, of gewoon schaamte, maken het voor veel mensen erg moeilijk... Wat een opluchting zal het zijn om vrij en volledig in dat genadige en meelevende oor te kunnen fluisteren. Dat is tenslotte wat Hij altijd heeft gewild[9].

Op het strand was Petrus nog niet klaar om het verhaal te vertellen van zijn eigen behoefte aan vergeving. Die dag zal komen. Het eerste verslag dat we hebben van Petrus' verloochening van Jezus staat in het evangelie van Marcus, dat vaak Petrus' memoires wordt genoemd. Sint Marcus wist van Petrus' falen omdat Petrus het deelde met zijn gemeenschap in Rome. Tijdens de vervolging van Nero stortte de kerk grotendeels in en verraadden christenen elkaar. Het lijkt erop dat Petrus toen zijn eigen falen toegaf: 'Je hebt de Heer verraden. Ik ook!' Het *Instrumentum Laboris* zegt dat we vaak hebben geëist dat het volk van God verantwoording aflegt aan de hiërarchie, maar de hiërarchie moet ook verantwoording afleggen aan het volk van God (75, 76). In de donkerste tijd gaf Petrus rekenschap aan zijn volk. Dit veranderde zijn schaamte in vreugde. Dit is de herdersbediening van eenheid, om ons bijeen te brengen zodat we 'het aandurven om Onze Vader te zeggen.' Een Klerikale elitaire houding is dus niet alleen een gebrek aan nederigheid, maar een ontkenning van de priesterlijke identiteit. Het zou zijn alsof je een tuinman bent die dacht dat het als zijn taak zag om de bloemen uit te trekken.

Petrus volbrengt uiteindelijk, aan het einde, die grootste daad van liefde. 'Niemand heeft grotere liefde dan deze, dat hij zijn leven geeft voor zijn vrienden.' De priester is de dienaar van de goddelijke vriendschap.

Het Instrumentum Laboris waarschuwt ons dat priesters vaak spreken vanuit 'een zekere vermoeidheid, vooral verbonden met een gevoel van isolement, eenzaamheid, het afgesneden zijn van gezonde en duurzame relaties, en de overweldigende eis om antwoord te moeten bieden op elke behoefte' (35). De synode lijkt dan nog een extra ding dat gedaan moet worden door mensen die het al ondraaglijk druk hebben.

De verleiding van de priester is om een eenling te zijn, alles zelf te doen. Maar dit is in tegenspraak met zijn roeping, de oproep tot vriendschap: een vriend van God, vriendschap met de leken, vriendschap met wie aan de rand staan. vriendschap met andere priesters in het presbyterium. Sint Antonius de Grote werd in de woestijn de vriend van iedereen, omdat hij transparantie bereikte. Peter Brown schreef: 'Hij bereikte zo'n magnetische charme en straalde zo'n openheid voor iedereen uit, dat elke vreemdeling die hem tegenkwam, tussen menigten leerlingen, bezoekende monniken en lekenpelgrims, wist wie de grote Antonius was. Hij was direct herkenbaar als iemand wiens hart volledige transparantie voor anderen had bereikt.' [10]

Dit is de reden waarom een gebrek aan transparantie en verantwoording het hart van de priesterlijke identiteit aantast. De transparantie van Petrus de zondaar is de basis van zijn gezag. Er kan geen sprake zijn van verdoezeling. Er wordt niet van ons verwacht dat we al onze zonden openlijk belijden, maar we mogen in ieder geval geen hypocrieten zijn. Het volk van God is er snel bij om alles te vergeven behalve hypocrisie.

'Niemand heeft grotere liefde dan deze, dat hij zijn leven geeft voor zijn vrienden.' Veel priesters voelen inderdaad dat ze hun leven geven, alles geven, en opgebrand en uitgeput zijn. Toen een Engelse priester, Sean Connolly, jong was, schreef hij: 'Soms voel ik me als een gigantische spons, die hun moeilijkheden en beproevingen opzuigt. Het probleem is dat er vaak geen plek is om mezelf uit te persen en dus stapelt het zich allemaal op en op.' [11] Hij heeft vrienden die het priesterschap hebben verlaten omdat ze hun leven terug wilden. Leraren roepen hem aan het eind van de week toe: 'Fijn weekend.' Een fijn weekend, mijn hemel! Hij zegt: 'Als ik op

vrijdagmiddag naar huis rijd, schiet me soms de gedachte te binnen: zou het niet fijn zijn om weer mijn eigen leven te hebben.[12]

Jezus zei *niet*: 'Ik ben gekomen opdat je mag overleven en overvloedig mag overleven'. Denk aan de woorden van Sint Irenaeus: 'Gloria Dei est homo vivens'; de glorie van God is een mens die ten volle leeft. Je leven prijsgeven betekent niet dat je heel je dag opoffert. Het is niet dat je alles zelf moet doen. Kardinaal Ratzinger citeerde deze woorden bij de begrafenis van Johannes Paulus II: 'Iemand anders zal je een gordel omdoen.' En in deze gemeenschap met de lijdende Heer, onvermoeibaar en met hernieuwde intensiteit, verkondigde hij het Evangelie, het mysterie van die liefde die tot het einde gaat (vgl. Joh. 13:1). Je leven geven is een daad van liefde, geen eindeloos werk. Vriendschap is leren om met mensen om te gaan en te genieten van hun gezelschap. Het is gedeelde ontspanning en gelach, zoals toen Jezus feestvierde met de prostituees en tollenaars.

Dus Petrus heeft de autoriteit van de berouwvolle zondaar. Maar dit is niet de enige autoriteit in deze passage. Jezus zegt tegen Petrus: 'Volg Mij.' Petrus kijkt naar de leerling van wie Jezus hield en die de Heer *al* volgt. 'Wat met hem?' vraagt Petrus? 'Wat gaat het jou aan?' antwoordde Jezus. De Geliefde Leerling heeft zijn eigen autoriteit. Hij zag het lege graf en hij geloofde. We hebben zijn getuigenis bestudeerd en 'we weten dat zijn getuigenis waar.' (v. 24). Aan het kruis vertrouwt Jezus zijn moeder toe aan zijn zorg.

Ieder onderwerpt zich aan de autoriteit van de ander. Petrus erkende de autoriteit van de Geliefde Leerling op de avond voordat Jezus sterft, toen hij hem vroeg om Jezus te vragen wie hem zou verraden. Het is waarschijnlijk de Geliefde leerling die de autoriteit had om Petrus toegang te verlenen tot het huis van de Hogepriester. Maar de Geliefde Leerling onderwerpt zich ook aan Petrus. Hij rent naar het graf en komt daar als eerste aan, maar hij onderwerpt zich aan Petrus' anciënniteit en laat hem als eerste binnen.

De rol van herders is om zichzelf weg te cijferen en de autoriteit van iedereen die aan hun zorg is toevertrouwd te eren. Iedereen heeft iets te bieden. Vincent Donovan was een missionaris priester die met de Masai in Oost-Afrika werkte. Lange tijd vroeg hij zich af wat zijn priesterlijke rol was. Hij ontdekte dat: 'hij niet degene in de gemeenschap zou zijn die de meeste theologie kende, de theoloog. Hij zou niet de prediker of de evangelist van de gemeenschap zijn. Hij zou niet de profeet zijn. Hij zou niet het belangrijkste lid van de gemeenschap zijn, in de zin van degene die de belangrijkste bijdrage zou leveren, waartoe de gemeenschap ooit in staat zou kunnen zijn. Maar hij zou het middelpunt van de hele gemeenschap zijn, degene die de gemeenschap in staat zou stellen om te handelen, hetzij in aanbidding of in dienstbaarheid... Hij zou het teken zijn van hun eenheid met de buitenwereld, de universele kerk. Hij zou hun priester zijn.[13]

De opvolgers van de Geliefde Leerling zijn al die mensen die oog hebben voor de vreemdeling op het strand en verklaren: 'Het is de Heer.' Moeder Theresa van Calcutta zag de Heer sterven op de straten van Calcutta. Maria Magdalena heeft ook haar autoriteit, als degene tot wie de Verrezen Heer als eerste sprak, de apostel der apostelen. Haar tedere liefde opent haar om zijn aanwezigheid te ontmoeten. Thomas heeft autoriteit vanwege zijn passie voor de waarheid. Elk eerbiedigt de ander. Rivaliteit is vijand van goede autoriteit in de Kerk. Een heilige kluisenaar in de woestijn verdreef alle aanvallen van een roedel demonen. Maar Satan kwam en fluisterde in zijn oor: 'Uw broer is bisschop van Alexandrië geworden'. De heilige kluisenaar barstte in woede uit. 'Zo doen we dat', zei Satan!

Mogen we dus in deze synode elkaars gezag onderscheiden en ons daaraan onderwerpen. Welke nieuwe bedieningen zijn er nodig zodat de kerk hun gezag erkent en hen opdracht geeft dit uit te oefenen? Het evangelie werpt licht op zovelen die in die tijd met gezag handelden. Mogen we dat vandaag doen. Want *vandaag* is de enige dag die we hebben. *Carpe Diem!*

Voetnoten

- [1] Privécommunicatie.
- [2] De Bijbel en het priesterschap: Priesterlijke deelname aan het ene offer voor de zonde: Baker Academic, Grand Rapids, 2022, p.185f.
- [3] Proteptique X, 93. Geciteerd door A.G. p. 128
- [4] Een brief aan zijn nicht, uit Hearts on Fire, red. Michael Harter SJ, Loyola Press, 2009
- [5] Tattos on the Heart, p.113
- [6] Privécommunicatie.
- [7] Credere,
- [8] Citaat van een niet bij naam genoemde priester.
- [9] To be a Pilgrim, p.228.
- [10] Geciteerd door Michael Heher The Lost Art of Waling on Water, p.70
- [11] Simple Priesthood London 2001, p.27
- [12] op. cit p.42
- [13] Vincent J. Donovan Christianity Rediscovered: An Epistle from the Masai London 1978 p.144f

De meditatie van Timothy Radcliffe OP is terug te zien op https://www.youtube.com/watch?v=t5PZq_F9Dqc

Met dank aan Gerard Mathijssen OSB van de [Abdij van Egmond](#), die voor de vertaling zorgde.